

Európai palackposta-állomás

Különös intenzitású, egymást kereső szellemi kapcsolatban állnak egymással majd egy évtizede az európai nemzetek sorsáért felelősséget érző, különböző nációkhoz tartozó gondolkodó. Akár a hajótöröttek, akik kommunikációs lehetőség híján a tenger hullámaira bízzák életfontosságú üzeneteiket, ők egy párizsi székhelyű folyóiratlánc, a ma már tíz országban, tíz nyelven megjelenő *Lettre Internationale* közvetítésével juttatják el egymáshoz és reménybeli olvasóikhoz történelmi töprengések s aktuális közérzetük dokumentumait.

A jelképes segélykiáltásokból a hasonló fogantatású nemzetközi folyóirat így válhatott a kontinens jelenét és jövőjét — a múlt tanulmányai alapján — elemző tanakodások és próféciák foglalatává.

Annak idején, 1984-ben, amikor az európai *Lettre*-hálózat első „palackposta-állomásai” Párizsban, Rómában, Madridban és Berlinben megnyíltak, a közös gondolkodás terepe, Európa még „álmos föld-rész” benyomását keltette mind azokban, aki Nyugatról Kelet felé tekintettek. Hét évvel később azonban — amikor a Budapesti szerkesztett Magyar *Lettre Internationale* is csatlakozott a belgrádi, zágrábi, prágai szerkesztőségekkel kibővült lappaládhoz — már nyoma sem volt annak a mesterségesen gerjesztett nyugalomnak, amely a térség közép- és délkeleti részén élő népeket több évtizeden át hipnotikus szenderegésbe kényszerítette. Sőt, a „megállított történelem” okozta kábaság évtizedeit váratlanul gyors ébredés és öntudatosodás követte — égető szükség mutatkozott tehát egy nyitott szellemű, kiegyensúlyozó szerepű nemzetközi orgánusra, ahol az európai összefogást sürgető tollforgatók kritikusan és mélyrehatóan elemezhetik a világ értelmiségét megosztó vitás kérdéseket.

A lap magyar változatának első száma két évvel ezelőtt, 1991 májusában jelent meg, s azóta minden negyedévben, folyamatosan számozva — évfolyamhatárokat nem jelölve — adja ki a Magyar *Lettre Internationale* Alapítvány a Mihályi Gábor felelős szerkesztő által jegyzett, s harmadmagával — Karádi Évával és a párizsi lap főszerkesztőjével, Antonin J. Liehmmel — közösen összeállított folyóiratot.

Hogy miért e hangsúlyozott folyamatosság? Mert — egyik szerkesztőségi cikkük szerint — nem hiszik, hogy „önmagában a naptári év változása jelölésre érdemes mezsgyét jelentene” a lap életében. „Minthogy kerüljük a pusztán a napi aktualitásokhoz kapcsolódó írások megjelenését, korábbi számainkat nem fenyegeti az elévülés, hiszen egy elindított gondolatort folytatnak. Eleve törekszünk arra, hogy egy adott problémacsoportot

minél szélesebb, mélyebb összefüggéseiben mutassunk be, s mindegyikben szóljunk a jelen konfliktusait kiváltó előzményekről. Idővel így minden korábbi számunk maga is előzménnyé válik. Testvérlapjaink is újabb és újabb hozzászólásokkal egészítik ki a tárgyalt problémakört, ez megint csak arra készít, hogy tovább gombolyítsuk a fonalat. A *Lettre* egymást követő számai folytatásos regényként olvashatók, a társadalmi változások, az új tudományos és művészeti törekvések regényeként. Mintha e második ezredév végéhez közeledve egy új folyamregény olvasásába kezdtünk volna, amelyet szerzője a történelem folytatásról folytatásra ír, úgy, hogy maga sem tudja még, miféle véghez érnek e regény haldandó szereplői, akik mi magunk vagyunk” — szöveg a programadó önjellemzés.

A folytatásos európai családregény szereplőit tehát az áldozattá válható rezonőr szerepére kárhóztatja a „szerző”, a láthatatlan ceremóniamester. S bizony bőven van miről tépelődniük mostanában is e veszélyeztetett sorsú kommentátoroknak, hiszen a fenyegetettség a szerencsésen — azaz vértelenül — végződött „bársonyos” revolúciók után sem szűnt meg. Sőt — Ralf Dahrendorf megfogalmazása szerint — „a forradalmak legalább annyi problémát teremtenek, mint amennyit megoldanak — egyesek szerint még többet is”. Hogy a legkirívóbb példát említsük: a „társadalmi szegénység” számon tartott, bizonytalan kimenetelű, véres délszláv háborút ugyanaz a világtörténelmi fordulat ösztökélte, amely természetesen nem csupán nemzeti és európai sorskérdésekkel foglalkozik — annál jóval tágasabb a horizontja —, de a hangsúlyt mégiscsak a közös jövőt veszélyeztető tendenciák megnevezésére helyezi. Az ismétlődő-variálódó alaptémákat — műfaji besorolástól, szerzői rangtól, nemzetiségtől függetlenül — számról számra változó rovatokba rendezik a szerkesztők, s meghitt hangú „kedves olvasóink, barátaink” megszólítású vezércikkben magyarázzák meg, miért kerültek egymás mellé a testvérlapokból átvett, azonos gondolatkörben moz-

gó írások. Ezek a szerzőbemutató, tartalomjegyzék-értelmező bekezdések önmagukban fölérik egy-egy lényegre törő, korkivonatoló publicisztikával.

Mivel a közölt írások sokféle nézőpontot képviselnek, természetesen a rovatok is folyamatosan változnak. Otthon és haza, Boldog Ausztria, Kisebbség-többség, A városok sűrűjében, Örökségünk: a félelem, Múlt és jövő árnyai, Postmodernen innen és túl, Forradalmak és restaurációk, Amerika felfedezése, Emigránsok, Falomlás után, Mindennapi Gyűlölet — íme, néhány jellegzetes összefoglaló cím az elmúlt két évfolyamból.

A feloldozott témák önmagukban csak félig minősítik a folyóiratot; a színvonal letéteményese a szerzőgárda. Nos, a Magyar *Lettre Internationale*-ban publikáló írók, költők, filozófusok, történészek, szociológusok, esztéták, művészek egytől egyig olyan kaliberű gondolkodók, akiknek elég csak a nevüket feltüntetni a címlapon, mert a szerzői lista már garantálja a minőségi tartalmat. A nemzetközi névsorban — Eco, Enzensberger, Havel, Hrabal, Danilo Kis, Kundera, Michnik, Mrozek, Orwell, Rushdie, Sontag, Updike és mások mellett — olyan ismert magyar nevek szerepelnek alkalmanként, illetve rendszeresen a lap élén, mint Bródy Yvette, Erdély Miklós, **Eörsi István**, Esterházy Péter, Fehér Ferenc, Ferdinandy György, Göncz Árpád, Grendel Lajos, Hanák Péter, Heller Ágnes, Kertész Imre, Konrád György, Kornis Mihály, Kukorelly Endre, Lengyel Péter, Márkus György, Mészöly Miklós, Ottlik Géza, Pernecky Géza, Soros György, Szabó István, Szelényi Iván, Tábori György, Tamás Gáspár Miklós, Tandori Dezső, Tornai József.

Többségük már a Magyar *Lettre Internationale* megindulása előtti években a demokratikus Magyarország és az egységes Európa eszméjének élharcosa volt; sokukat — a rendszerváltás előtti terminológia szerint — „másként gondolkodóként” tartották számon mind híveik, mind a „gondolatrendőrség” éber cenzorai. Holott ők is, meg a direktlen soha nem politizáló írók, művészek is, mindig csak a maguk módján, tehát egymástól — s természetesen a hivatalos „vonaltól” — eltérően gondolkodnak. Éppen ezért lehet helyük ebben az eszmei sokféleségére büszke, a véleményeket tudatosan ütköztető folyóiratban.

Köszöntjük a harmadik évfolyamába lépett Magyar *Lettre Internationale*-t, amely kitűnően működő postahivatal módjára teszi a dolgát: begyűjti és közvetíti az együtt gondolkodni hajlandó olvasóknak az „elmondom hát mindenkinek” típusú üzeneteket (s melyik műalkotás, publicisztika nem ilyen?) — megteremtve ezzel a bábéli Európában a közös nyelvű dialógus lehetőségét.